

Thomas Svane Christensens translokationstale

Taler

Thomas Svane Christensen
Rektor på Frederikshavn
Gymnasium

Dato

25. juni 2021

Sted

Frederikshavn Gymnasium

Kære hf- og stx- studenter

Først og fremmest et stort tillykke med huen - Tillykke til jer og til jeres familie!

Det er altid og vil altid være en udsigt fornøjelse at stå og kigge ud over de velfortjente hvide huer til årets dimission. Studenterhuerne, som I har knoklet for, samarbejdet om, grinet til og måske fældet en enkelt tåre for at opnå, er endelig kommet i hus. De fine huer symboliserer, at I har gjort jer umage og gjort en indsats. Uanset hvilket tal, der står i huen eller på det bevis, som I snart får overrakt, så har I alle gjort en flot indsats fra hvert jeres ståsted. Huerne er symbolet på en personlig, social og faglig udvikling, der vil give jer den bedste forudsætning for at komme videre med jeres drømme, studielivet, karrierelivet og ja, livet-livet.

I gymnasiet kan vi finde på at bruge et begreb, som både lærere og elever i nyere tid har lært at kende som ”fag-fagligt”. Denne tilsyneladende pleonasme har gjort sit indtog, da I f.eks. også har mødt begreber som tværfagligt, flerfagligt eller meta-fagligt – og derfor har gymnasiesproget opfundet det relativt nye begreb ”fag-fagligt” som en påmindelse om, hvad vi engang talte om, når vi talte om det faglige. På samme måde vil jeg i dag i min tale til jer forsøge at tale om livet-livet, dvs. den komplekse helhed, som vi reelt taler om og forholder os til, når vi ikke taler om f.eks. karrierelivet, familielivet eller sågar single-livet.

Inden jeg kommer så langt, er jeg imidlertid nødt til at sætte konteksten og adressere det det ufravigelige forhold, der har præget ca. halvdelen af jeres studietid i gymnasiet. Corona-krisen har vendt op og ned på både studielivet og livet-livet. Det gælder for både jer, jeres familier og jeres lærere i gymnasiet. Ved

sidste års dimission talte jeg til studenterne 2020 som om, at de havde været særligt hårdt ramt. Det var de også på det tidspunkt, men jeres udfordringer i studielivet med den globale pandemi har dog vist sig at være markant mere vidtgående i både kvalitativ og kvantitativ forstand.

Noget har dog heldigvis næsten været det samme, som det plejer og som vi havde ønsket det for jer. I har fået en solid faglig undervisning, I har arbejdet med flerfaglige forløb/projekt- og praktik forløb, I har lavet afleveringer og projekter (både i grupper og individuelt), der blev mulighed for aktivitetsdag i efteråret, juleafslutning i december og I har i de sidste uger nået at fornemme ”duften af savsmuld” i eksamensmanegen. En duft, der indeholder lige dele solid forberedelse i sommervarmen, panik på gangen og forløsning, når det er overstået. Sidst – men ikke mindst – nåede I også at få en farvel-fest i går aftes, som vi håber, vil bidrage til jeres samlede pulje af minder fra Frederikshavn Gymnasium. Et værdigt og festligt punktum for en tid med en flok fantastiske mennesker.

Men der er desværre også meget, der ikke har været det samme pga. corona-krisen: I har måtte undvære kollektive faglige arrangementer, store dele af den fysiske og praktiske undervisning, i perioder har det sociale liv i klassen været på standby og cafeerne og gymnasiefesterne har i alt, alt for lang tid været en saga blot. Og sidst men ikke mindst, så har I – om nogen – været særligt hårdt ramt på jeres planlagte studieture, der desværre måtte aflyses over 2 omgange.

Så I er i særdeleshed en studentergeneration, der har måtte tage ”en for holdet” og det, at I sidder her i dag, vidner om, at I har både evnen og viljen til at komme igennem svære tider – både individuelt og kollektivt. Egenskaber, som vil være til jeres fordel resten af livet-livet.

Noget af det, som har fyldt meget i både gymnasiets og mediernes bevidsthed, har været corona-krisens effekt på jeres faglige udvikling og jeres sociale trivsel. Jeg vil dog vove den påstand, at kombinationen af jeres dedikation og tilpasningsevne med gymnasielærernes fantastiske og kreative indsats har muliggjort, at I forlader gymnasiet med en faglighed og forståelse for virkelighedens kompleksitet, som i store træk ikke er væsentligt påvirket af corona-krisen. Jeg siger ikke, at der ikke kan være nicher af de eksperimentelle kompetencer eller interessante perspektiver på Berlinmurens fald, som I ikke har nået. Men på den store klinge er det min klare overbevisning, at I er klar til

studielivet og samfundslivet efter gymnasiet – til trods for tæt på 1½ års undtagelsestilstand. Det er i sig selv en pragt-præstation!

Men hvad med jeres sociale trivsel og perspektiverne for livet-livet? Jeg deltog i et – ja - virtuelt møde om unges trivsel under corona-nedlukningen. Professor, Michael Bang Pedersen, der er leder af det såkaldte HOPE-projekt, kunne bl.a. fortælle, at undersøgelsen af jer unge mennesker viste, at fysisk samvær er vigtigt for følelsen af ensomhed. Den viste også, at unge mennesker kan udholde meget, hvis blot det er meningsfuldt. Mange af jer har heldigvis og med rette kunne betragte jeres offer under corona-krisen som andet end et tab, idet I har haft evnen til at se det meningsfulde i jeres bidrag til fællesskabet.

Men jeg vil gerne standse op ved pointen om, at det manglende fysiske samvær viste sig at have en negativ betydning for unges ensomhed. I en verden, der er gennemsyret af sociale medier og teknologiske kommunikationskanaler, viser det sig stadig, at det fysiske samvær er afgørende for trivslen. Den virtuelle undervisning kunne godt understøtte fagligheden, men den lever ikke op til vores komplekse forventninger til livet-livet.

For at forsøge at forstå dette forhold – og hvad der er på spil – så må vi tage et spadestik dybere ned i vores erkendelse om den menneskelige tilværelse. Rationaliteten – altså overbevisningen om fornuftens nødvendige herredømme – har i vores idehistorie sine rødder hos de før-sokratiske filosoffer, der ca. 500-600 år før vor tidsregning startede en

bevægelse, der sidenhen er blevet betegnet som overgangen fra mythos til logos. Det, der ansporede disse tænkere, var erkendelsen af forholdet mellem det forudsigelige og det uforudsigelige i forholdet mellem mennesket og naturen. Groft sagt begyndte man at forklare naturfænomener – f.eks. højvande eller lynnedslag – som naturlige konsekvenser af naturens kræfter frem for at opfatte dem som tilfældige udslag af gudernes aktuelle humør. På denne måde blev grundlaget for fascinationen af forudsigelsens kraft etableret – og den spæde oplysningstanke grundlagt.

Problemet er bare, at rationaliteten i sig selv ikke er et tilstrækkeligt grundlag for livet-livet. For ligesom i den store bagedyst eller i børneopdragelse, så gælder anvisningen om, at både for meget og for lidt fordærver. Dette gælder også for rationaliteten. Løsningen på jeres ensomhed bag ved computerskærmen er ikke

at opretholde kontakten via snapchat eller holde virtuel fredags-bar. Rationaliteten siger os godt nok, at afsender-modtager forholdet må være det samme, men erfaringen fra corona-nedlukningen og det levede liv siger noget andet.

Denne indsigt blev i midten af det 20. århundrede udviklet i den tyske filosofi og blev kendt under begrebet oplysningens dialektik. Tesen var, at oplysningen, der var tænkt som menneskets frigørelse gennem herredømmet over naturen, selv kunne gøre mennesket til offer for rationalitetens selvdestruktive dialektik. Nogle af jer har måske mødt en moderne version af denne tanke gennem teorien om systemverdens kolonialisering af livsverdenen. Et eksempel på dette fænomen er den virtuelle optimisme, der er opstået på bagkant af corona-krisen. Kunne det f.eks. ikke være rationelt smart, hvis bare vi optog alle lektionerne i gymnasiet som vodcasts og så afspillede dem for fremtidige studerende?

Pointen med dette korte filosofiske foredrag er, at vi alle skal huske på, at hvis vi lader rationaliteten dominere i alle livets facetter, så mister vi betydningsfulde dele af livet-livets kompleksitet og dermed værdi. Corona-krisen har haft den konsekvens for os alle – og især I unge studenter - at vi i lang tid har skulle acceptere de rationelle løsninger. Du må ikke bare besøge dine venner, I må ikke holde fest, studieturen er aflyst og hvem i al verden kunne finde på at lege kysseleg til den fest, der alligevel blev holdt i 3.c. De fornuftige voksne har venligt fodret jer med fornuftens lige dele gode råd og slet skjult forargelse gennem året.

Men forstå mig ret: Rationaliteten og videnskaben har reddet tusindvis af liv og sikret vores velfærd under coronakrisen og det skal vi alle være dybt taknemmelige for. Vi skal bare huske på, at livet-livet i dets udfoldelse er meget mere end fornuft, kontrol og forudsigelser. For meget og for lidt gælder også i denne henseende. Vi skal lade os begrænse af livet, men ikke lade livet begrænse af vores angst for det, vi ikke kan kontrollere. Dette er en svær balancegang. Dydens smalle vej er livet-livets opgave – og dermed jeres opgave.

Vi har i år i den ene grøft kunne se ”Men in Black”-demonstrationer, som mener, at corona er det rene påfund uden risici for andre og i den anden grøft har nogle raske mennesker levet et liv i konstant frygt og isolation uden kontakt til omverdenen. Begge yderligheder tømmer i sidste ende vores fælles liv for mening og glæden i samværet. Vi skal vove at finde balancen i corona-livet og i

livet-livet.

For corona-livet har været en periode, hvor vi har mistet noget i vores liv. Som uddannelsesleder, Per Høberg, sagde under en samtale midt på skoleåret: ”Vi fører jo et næsten helt almindeligt liv – bare uden alt det sjove”. Symptomerne på dette har vist sig sporadisk hos jer unge mennesker i løbet af det forgangne år, selvom de har været pakket godt ind i fornuftens stramme lycra-shorts. Lad mig give et par eksempler:

Vi lavede i løbet af vinteren en konkurrence for alle vores klasser. Hvis de kunne producere den bedste og sjoveste video til vores virtuelle morgensamlinger, så kunne klassen vinde 1500,- kr. til en klassefest. Vi modtog ingen indslag. Undskyldningerne for den manglende opfindsomhed var mange, men i min optik var det et symptom på det livstab, der havde ramt de unge mennesker. Nu passer vi undervisningen og laver vores afleveringer. Der er ikke tid og ressourcer til sjov og underholdning – og hvad nytter det i det hele taget. Et symptom på tab af liv.

Et andet eksempel, der tilføjer en yderligere dimension til det samme problem, fandt jeg i Politiken d. 18. februar, hvor en ung kvinde valgte at skrive en artikel med overskriften: ”*Jeg har aldrig før savnet en Walk of Shame. Det gør jeg nu*”. Hvis enkelte forældre ikke måtte være bekendt med udtrykket ”Walk of Shame”, så spørg jeres unge student. De ved, hvad der tales om! Den abstrakte pointe i artiklen er, at corona-livet er blevet så fornuftigt, programmeret og regelret, at fornuftens dialektik begynder at slå tilbage. Det betyder, at selv fænomener, der på overfladen synes tenderende til det destruktive, fremstår konstruktive i det levede liv. På et højere plan ser jeg det som en bekræftelse på, at vi i livet-livet umuligt kan skelne kategorisk mellem det konstruktive og det destruktive, mellem det fornuftige og det ufornuftige.

Hvis bare jeg havde et eksempel, der kunne illustrere denne lidt abstrakte pointe (*MUSIK afspilles – Scarlett Pleasures ”What a life” første strofe*)

Med Scarlett Pleasures ”What a life” som signaturmélodi, satte Thomas Vinterbergs Oscar-vindende spillefilm ”DRUK” fra 2020 fokus på netop denne abstrakte pointe. Filmen handler om 4 gymnasielærere i hver deres midtlivskrise, der

beslutter sig for at teste en

teori om, at mennesket er født med en halv promille for lidt. De vil teste, hvorvidt konstant

alkohol i blodet åbner sindet for omverdenen og får kreativiteten til at stige.

Hvorfor Thomas Vinterberg netop har valgt 4 midaldrende gymnasielærere som

omdrejningspunkt, skal jeg lade være usagt, men filmen bliver et rørende og

livsbekræftende drama, der på sublim vis iscenesætter livet-livets komplekse balancegang

mellem det fornuftige og det ufornuftige, det kontrollerede og det ukontrollerede.

Thomas Vinterberg er i sine film inspireret af den danske filosof, Søren Kierkegaards eksistentiale tanker, og dette gør sig i høj grad også gældende i ”DRUK”. I filmen optræder således det berømte Kierkegaard-citat, der også skal være mit råd til jer i dag:

”At vove er at tabe fodfæstet en kort stund. Ikke at vove er at tabe sig selv”.

Citatet stammer med lidt god vilje og en forenkling fra Kierkegaards berømte værk ”Sygdommen til døden”. De fire hovedpersoner i ”DRUK” er ved at tabe sig selv i deres konformitet, men de vover i ordets oprindelige forstand, idet de tør at slippe kontrollen for en stund – med risiko for både at vinde og at tabe. På samme måde ser jeg ungdommens apati i forhold til f.eks. underholdende videoer til samling eller manglende Walks of Shame som coronakrisens største risiko for jeres mentale helbred. For som Kierkegaard ville sige, så er det onde ikke det, vi risikerer – det onde er ligegyldigheden.

Vinterberg har i forbindelse med filmen udtalt: ”Man må spørge sig selv, hvor det ukontrollerbare er henne i dag – især for de unge – men for os alle sammen. Alt bliver jo planlagt, puttet i kasser, skemalagt og forberedt og jeg synes, at vi overser, at de allerstørste ting i livet er de ukontrollerbare”.

Alkoholen er symbolet på det ukontrollerbare i livet, hvor man ikke kan dømme dets effekter som kategorisk gode eller onde. Der er en mulighed for begge dele – og det er det, der er hele pointen. Livet-livet kan ikke kontrolleres i detaljen – og hvis I forsøger, så taber I jer selv. I skal turde at vove...

- Når I vover at tage hende den søde pige fra 3.s i hånden,
- Når I vover at protestere over en uretfærdighed eller
- Når I vover at rejse ud i verden med kun 200 euro på lommen og jeres forældre står og vinker nervøst farvel på banegården, så hylder I livet i dets kompleksitet. I taber fodfæstet for en stund, men vinder jer selv. Som Thomas Vinterberg siger, så findes der ikke smukkere eksempler på livet end *”når man er 18 år og står under en syren i juni måned, fuld og forelsket klokken fire om morgenen, og verden ligger foran én. Man er ikke bare vægtløs, men ramt af universel lykke et kort øjeblik”*. Det er ikke særligt fornuftigt, men du glemmer det aldrig! Et rejsebureau havde for nogle år tilbage et slogan, der hed: ”Frier, du ikke vil hjem fra”. Jeg siger nu til jer: Fyld jeres liv med indhold, som I ikke vil hjem fra. Oplevelser, hvor I ønsker, at tiden står stille. Hvor I håber, at natten varer evigt. Jeg tror, at dette budskab er vigtigere i dag end nogensinde før. Der er mange, der har travlt med at fortælle jer, hvad der er fornuftigt, hvad der er usundt, hvad man burde gøre og hvorfor I skal drikke mindre.

De siger det af et godt hjerte, men husk altid at have jer selv og Kierkegaard med i baghovedet:

I skal altid turde vove at tabe fodfæstet for en stund. Ikke altid og ikke aldrig. Ikke for meget og ikke for lidt. Det er en svær balancegang. Det er jeres opgave for livet-livet. Vi har nu gjort vores til at forberede jer på opgaven, men nu er det er op til jer at løse den.

Og med disse ord dimitterer jeg hermed årgang 2021 fra Frederikshavn Gymnasium.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Translokations-/dimissionstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thomas-svane-christensen-translokationstale-2021>